MUZEYSHUNOSLIK USLUBLARI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA ILMIY TAHLIL

Mutalibjon Xasanov
FarDU, O'zbekiston-Xitoy qo'shma kafedrasi

Saidov Sobidjon Sidiqjon o'g'li
FarDU, Muzey menejmenti va madaniy turizm yo'nalishi
1-bosqich talabasi
Email: sobidjonsaidov894@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.20475486

Annotatsiya. Ushbu maqolada muzeyshunoslik fanining asosiy tadqiqot uslublari, ularning nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. An'anaviy ekspozitsiya, fond va ta'limiy-tarbiyaviy uslublar bilan bir qatorda, zamonaviy raqamli texnologiyalar asnosida shakllangan innovatsion yondashuvlar yoritilgan. Tadqiqot jarayonida muzey ob'ektlarini o'rganishda ilmiy-metodologik asoslarni takomillashtirish bo'yicha xulosalar berilgan.
Kalit so'zlar: muzeyshunoslik, tadqiqot uslublari, muzey ob'ekti, ekspozitsiya, raqamli texnologiyalar, ilmiy fond ishi.

Abstract. This article analyzes the main research methods of museology, along with their theoretical and practical significance. Alongside traditional exhibition, collection, and educational methods, innovative approaches shaped by modern digital technologies are highlighted. During the research, conclusions on improving the scientific-methodological foundations of studying museum objects are provided.
Keywords: museology, research methods, museum object, exhibition, digital technologies, scientific collection management.

Аннотация В данной статье анализируются основные методы исследования музееведения, их теоретическое и практическое значение. Наряду с традиционными экспозиционными, фондовыми и образовательными методами освещаются инновационные подходы, сформированные на основе современных цифровых технологий. В процессе исследования даются выводы по совершенствованию научно-методологических основ изучения музейных объектов.
Ключевые слова: музееведение, методы исследования, музейный объект, экспозиция, цифровые технологии, научная фондовая работа.

Kirish

Muzeyshunoslik (muzeologiya) – muzeylar faoliyati, madaniy merosni saqlash va jamiyatga yetkazish mexanizmlarini o'rganuvchi yaxlit ilmiy fandir [1]. Har bir fan singari muzeyshunoslik ham o'ziga xos tadqiqot uslublariga (metodologiyasiga) ega. Ushbu uslublar muzey ashyolarini qidirib topish, saqlash, o'rganish va ommalashtirish jarayonlarida asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda O'zbekiston muzeylari faoliyatida milliy va xalqaro tajribaga tayangan holda zamonaviy muzeyshunoslik uslublarini qo'llash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda [2].

Asosiy qism

Muzeyshunoslik uslublarini shartli ravishda bir necha asosiy guruhlarga ajratish mumkin. Birinchidan, jamlash va fond uslubi. Bu uslub arxeologik, etnografik va tarixiy ekspeditsiyalar orqali muzey kolleksiyalarini boyitishni, shuningdek, ashyolarni ilmiy

pasportlashtirish va inventarizatsiya qilishni o‘z ichiga oladi [3]. Ikkinchidan, ekspozitsiya-ko‘rgazma uslubi. Ushbu yondashuv muzey ashyolarini tomoshabinga to‘g‘ri, ilmiy asoslangan va ta'sirchan holatda yetkazishni ta'minlaydi. Xronologik, tematik va ansambl uslublari ekspozitsiya yaratishning eng keng tarqalgan an'anaviy shakllari hisoblanadi.

Shuni e'tiborga olish kerakki, XXI asrda muzeyshunoslik uslublari sezilarli darajada transformatsiyaga uchradi. Raqamli texnologiyalar, jumladan, 3D skanerlash, virtual reallik (VR) va interaktiv ma'lumot panellarining joriy etilishi muzey ashyolarini o‘rganish va namoyish etishning innovatsion uslublarini yuzaga keltirdi [4]. Ushbu zamonaviy uslublar nafaqat fonddagi noyob ashyolarni fizik-kimyoviy shikastlanishdan asraydi, balki tashrif buyuruvchilar bilan faol muloqot o‘rnatish imkonini beradi. Shuningdek, muzeyning ta'limiy-tarbiyaviy va kommunikatsiya uslublari orqali jamiyatning tarixiy ongi va madaniy saviyasi oshib borishiga xizmat qiladi [5].

Xulosa

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, muzeyshunoslik uslublari qotib qolgan dogma emas, balki davr talablari bilan birga rivojlanib boruvchi dinamik tizimdir. O‘zbekiston muzeylari amaliyotida ilmiy-tadqiqot va ekspozitsiya uslublarini xalqaro ICOM standartlari darajasiga ko‘tarish, ayniqsa, raqamlashtirish uslublarini keng tatbiq etish, kelajakda madaniy merosimizni yanada ishonchli saqlash va uni dunyo hamjamiyatiga keng targ‘ib qilishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Sodiqova N. S. O‘zbekistonda muzeyshunoslik tarixi va metodologiyasi. – Toshkent: Fan, 2018. – B. 14-18.
2. ICOM. Muzeylar uchun xalqaro axloq kodeksi (Code of Ethics for Museums). – Parij, 2004.
3. Jo‘rayev A. va boshq. Muzeyshunoslik asoslari (O‘quv qo‘llanma). – Toshkent, 2021. – B. 45-50.
4. Xusanov S. Zamonaviy muzeylarda innovatsion va raqamli texnologiyalar // Madaniy meros jurnali. – 2023. – №4. – B. 22-26.
5. O‘zbekiston Respublikasining "Muzeylar to‘g‘risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2008.